

Balūwa ninɔ Pɔlɔ ukpikilya ndi Baefeso Likpɔmuka la mambwa

Pɔlɔ nɔ ukpikilya ndi bakilisito ba Efeso balūwa yi nimɔ. Akpika ndi kani a ka bɔlɔkɔ ka Luma. Gɔɖu wa Efeso a ndi wanza kugbe luga ka baguɖu basi ba Luma niɔ ba ka Azia. Batɔ budingi luga kabu ku beyo bagyaga ndi bumbula. Bapikilya ndi kunzi kabu ninɔ bamakaga na Ligiliki be Alitemisi ndabu yanza. Batɔ ba Luma bamakaga ibu kunzi yi ninɔ be Diana. Alitemisi yi ninɔ a sanamu muko yi. Bindaga ndi kabibiso ka ndabu yi niyo. Batɔ basi ku beyo babinikyana sanamu yi niyo kiki asi Bayuda aka ibu na Bakilisito.

Niyo Pɔlɔ igoku ndi ka Efeso ka ligundu kaki ya yiba, upa ndi Bayuda ba ku mutuu ka lisyɛ la mungu kabu. Kumbuso yi, igoku ndi kye kakwananigu ndi kolipya ku beyo, luki limoti, ubikya ndi be indatu bata kaunda. Niyo aga bata ka nganga ya yisaa, agya byanga bisaa ni anubikyaga bambanzu Mongoni Manza aka (Wanda Ligubo 19-20). Pɔlɔ atumbulaga ndi likpɔmuka li nili ka balūwa yi nimɔ: Kunzi atimibisisa ndi nilo a ndi la kisuɔma, nilo omosa ndi ka iziyo kaki. Akaiubikya be bamumula ndeke makpɔmuka masi ma kugu wa lisyɛ na nimo ma litombu kye Yeso-Kilisito iki ngama kugu yi. Omotiloku be Bakilisito bokwononi kaukanana, na kaiko abe bomika-muko, kegɔ binza kabikya

be matu yi nimu a Muyuda, ikani nino ku kegu yi. Mumuyoniso kabu a mukaka aka, iyi ni Abili. Kuwa wa gu wa, bakilisito bokwononi kalamba pa imoti kye Abili kundungulyogonitoga.

Polo atumbalagatu ndi goni beyo muluku okwononi mino kaiko na mukaki, beyo bomiki bokwononi mino kaiko na babukata kabu, na beyo bosunzu bokwononi mino kaiko na bamombukwana-dabu. Abikya ndi goni be bakilisito bokwononi mino kaiko luki limoti na Kilisito.

Yigbananaga ya kitabu yi niyi:

Yuuso 1:1-2

Kilisito atidukulya ndi bubunga na Limbengi-

Lotu 1:3-3:21

Tikini na obili wambiya pa imoti na Kilisito

4:1-6:20

Yuuso ya mulibo 6:21-24

Yuuso

¹ Imi Polo, Kunzi emakaga ndi ka sipananiso kaki, kaika atutumbwa ka Yeso-Kilisito. Nakamukpikilyo ibunu batu ko Kunzi ni bo mabailya Yeso-Kilisito ku ka Efeso*. ² Kunzi Obosu na Mombukwono-dosu Yeso-Kilisito bamudukilyi bubunga, bamupa maziyo.

Kunzi atidukilyaga bubunga pisi ka Kilisito

³ Kunzi, Abaki Mombukwono-dosu Yeso-Kilisito avi ibiba! Atidukilyoni bubunga pisi ka matikana na Kilisito, atipa bapere ba Limbengi-Lotu kaki kotukyoku kugu wa lisyε. ⁴ Pisi ka

---

* **1:1** 1:1 Mosiso mandeli magogo kegu no lino la Efeso. Ka masye mi nimo Polo agya ndi ka Efeso, Wanda ka Ligubo 18:19-21; 19:1-40.

Kilisito, Kunzi atipunogoni ndi kaika batu kaki kambwa kagya obili. Agya ndi beyo, kye tiki botu ni takegu na ida kambwa kaki. Ko bulya sipananiso kaki, ⁵ osisilya ndi kambwa aka be tika ndeke bomikaki pisi ka Yeso-Kilisito. Abailya ndi beyo, kabyenene na sipananiso kaki. ⁶ Tabibisini neki Kunzi ka iziyo kaki niyo atipa ndi pisi ko Mikaki mapaka.

⁷ Pisi ka bangu ka Kilisito, Kunzi atikulogoni ndi, atipilya bunye kusu. Kuwa wa go wa, atiwonisoni ndi budingi ba iziyo kaki, ⁸ atitumiso noyu, atipa yimibo yasi na akili wasi. ⁹ Atimibisa ndi dikidi kaki, kabyenene na yigya yanza kaki, nilo osisilya ndi kambwa aka be otulyasa ndeke pisi ka Kilisito. ¹⁰ Tamanaga yi niyo, Kunzi otulyasa ndeke ko ngbingo yi nino abisa ndi: kamumula masi nimo a kugu wa lise na kusili wa moni kaiko kusili wa bungama ka Kilisito aka yikaka.

¹¹ Kuso wa matikana kusu na Kilisito, tinsononi na nilo atiwanyaga ndi. A beyo, Kunzi atipunogoni ndi kambwa aka, kabyenene na tamanaga kaki. Otulyosaga makpuma masi madongoni beyo osisilyo mino na beyo apaga mino. ¹² Tobibisini neki budingi ko Kunzi, ibusu nibo ta ndi ba mambwa kobiso tamanaga kusu kuso ka Kilisito!

¹³ Ibunu goni, mabinikyononi ndi Kilisito ngbingo yi nino mukana ndi mino mongoni ma linguna, Mongoni Manza nimo amudulyoku ndi na muhukuso. Kuwa wa, Kunzi amubisa ndi na ida kowonisila be ma kuwa batu kaki. Ida yi ni

Limbengi-Lotu nilo awanyaga ndi. ¹⁴ Limbengi-Lotu li nilo ni mukalya ma mambwa ma lisimo nilo Kunzi ubisilya ndi batu kaki. Tinisana ndeke na mukalya mi nimo ngbingo yi nino kulikanaga kusu itulyana ndeke mino. Tobibisini neki budingi ko Kunzi.

Polo akaulumbilya bakilisito

¹⁵ Nukononi beyo mabinikyana mino Mombukwono-dosu Yeso na beyo mupaga mino batu ko Kunzi basi. ¹⁶ Kinili, nabibisogo Kunzi masye masi ko bulya kunu. Nakamubusalagigu ka malumba kami. ¹⁷ Nakungaga Kunzi ka Mombukwono-dosu Yeso-Kilisito, Baba wa ibiba, kamupa Limbengi kaki iba wikoni na yimibo na bungbanganya, na ku kwa ku mamibo mino binza. ¹⁸ Nakungaga ambe amuhukwi mambengi bingbanganya, kye mibi mutamanagi tino mo Kunzi amumakaga ndi mino. Miba goni ibiba yidingi na lingama kaki lasi nilo ubisilya ndi batu kaki, ¹⁹ miba ngu yidingi niyo Kunzi atiwonisilo ifusu bi nibo takabinikyana. Owonisila ndi ngu kaki yasi, ²⁰ ngbingo yi nino apupisa ndi mino Kilisito luga ka bamanda, alikiso ka kumbanzikaniko kaki ku kugu wa lisyε. ²¹ Ku beyo, a ngama ka bangama basi, iki ka batu budingi-dingi basi ikani ka botutungyo basi, iki ka batu bo ngu ikani bamalaika basi. A ngama kugu wa masi nimo bakwanana katwa ka obili yi nimana ikani ka obili yi nino akodoku. ²² Kunzi obisoni ndi makpumu ka masi kusili wa magu ka Kilisito, abisa ndi Kilisito kugu wa makpumu ka masi, abiso be iki mu ma kanisa.

²³ Kanisa ni nzūyi ka Kilisito. Kilisito a wakiko kuso yi na Kunzi a mutumo kuso ka Kilisito.

2

Kainisana na muhukuso pisi ka iziyo ko Kunzi

¹ Ka bündeli, ma ndi bukwo ko bulya yigya yanye na bonye kunu. ² Mipága ndi ka yigya yanye ya obili yi nimu, managya mutuu ka ngama wo ngu yo ovivi. Ngama yi ninu a limbengi la bonye nilu akagya ligubo kuso ka batu nibo bakabangagigu Kunzi. ³ Ka bündeli, ifusu basi ta ndi goni abe ibu. Obili kusu abyenenenge ndi na musasa ma nzūyi, anagya sipananiso si na niso sa mambengi kusu. Kinili, ko bulya yigya kusu yanye niyo tibukuta noyu, takakwananigu ndi kanyika ngbuta ko Kunzi madongoni abe batu bagu.

⁴ Luki limoti, kumbu ko Kunzi a yidingi. Ko bulyo ya sipananiso sidingi niso atiwonisila ndi, ⁵ ifusu nibo ta ndi bukwo ko bulya bonye kusu, atipá bata obili pa imoti na Kilisito. A pisi ka iziyo ko Kunzi yo minisana ndi mino na muhukuso. ⁶ Kuso wa matikana kusu na Yeso-Kilisito, Kunzi atipupisa ndi pa imoti na ibu ka mbuku, atilikiso na ibu ka obili yi ninu kugu wa lisyε. ⁷ Agya ndi beyo kye atiwonisili ka byanga nibo akodoku iziyo kaki yidingi na yimbanga. Atiwonisila bunza kaki ka matikana kusu na Yeso-Kilisito. ⁸ A beyo, iziyo ko Kunzi yo amupá muhukuso pisi ka baya. Muhukuso mi nimo kotukyokugu ku kunu, luki limoti, a apee ko Kunzi. ⁹ Makinisanagu ndi na imu

pisi ka yigya kunu. Kinili, mumbanzu gutugu bemoti aka kakwananigu mino kaiyipo ikubasu. ¹⁰ A beyo, ta ligubo ko Kunzi, atigya ndi ka matikana kusu na Yeso-Kilisito kye tiki kagya makpamuka manzanza ka obili. Obungusyaga ndi makpamuka mi nimo kambwa aka bekye tiki kagyo yi.

Kaiko luki limoti kuso ka Kilisito

¹¹ Bayuda bi nibo ba na bepukulu baya simuso, bimakaga be batu bi nibo bikusiso. Ibunu bi nibo makegu Bayuda bakibukuta, makegu na bepukulu bi nibo. Bamamakaga be makegu bakikusiso. Eee, tomononi beyo ma ndi mino kambwa, ¹² ma ndi byi na Kilisito, makakwananigu ndi kaiko luga ka bomikya Bezaleli. Makegu ndi ka bagume nino Kunzi ugyilya ndi kaunana na ibu. Makegu ndi na mutamanagi na makegu no Kunzi ka obili. ¹³ Luki limoti, mbiya wanu ka matikana na Yeso-Kilisito, ibunu nibo ma ndi byi no Kunzi, ma kuwa bikpudu no Kunzi pisi ka bangu ka Kilisito. ¹⁴ A beyo, iyi no atipa maziyo. Iyi no agya ndi be Bayuda na batu nibo bakegu Bayuda biki luki limoti. Pisi kapá nzuyi kaki, mulili nimo ugbanana ndi, agyaga ndi be biki bomuyoniso luga kabu, kegu bata. ¹⁵ Atumba ndi mutuu ka Bayuda, bopisi bi na yigyo yi. Ugya ibu basi kaiko batu bumoti, biita bambiya, ka matikana na iyi. Kuwa wa go wa, obisa ndi maziyo luga kabu. ¹⁶ Pisi ka kukwaku kaki ka musalaba, Kilisito umumula ndi basi kaiko nzuyi yimoti, atumba ndi simuyoniso, uhukwilya pisi kamatikana no

Kunzi. ¹⁷ Kilisito odoku ndi kapága Mongoni Manza ma maziyo kunu ka niḅo ma ndi byi no Kunzi, na ka niḅo ba ndi buwobi na iyi. ¹⁸ A beyo, pisi ka Kilisito ibusu basi, iki Bayuda ikani batu niḅo bakegeu Bayuda, takwanana kasilyo Baba ko ngungu ya Limbengi-Lotu li nilo.

¹⁹ Kinili, ibunu batu niḅo makegeu Bayuda, makegeu bata bobiko ikani batu niḅo botukyoku ndi byi. Luki limoti, ma kuwa batu botu, batu ba Ndaḅu ko Kunzi. ²⁰ Ma kuwa goni ibunu bakipika ka ndaḅu niyo batutumbwa na bogyalandu bakpo ndi mubumbe mi. Yeso-Kilisito mombukwana-daki yi ni litalu nilo osulyaga mubumbe mi. ²¹ Pisi ka matikana kusu na Kilisito, ndaḅu yi niyo a yakamaga bingbufu, na a kuwa kaidukulogo kaiko yotu kuso ka Mombukwono-dosu. ²² Ibunu goni ma bakipiko pa imoti na batu bago basi kaiko ka ndaḅu niyo Kunzi ikago mino pisi ka Limbengi kaki.

3

Polo akautumbulyaga batu niḅo bakegeu Bayuda bodikidi ka Kilisito

¹ Kinili, imi Polo na ka boloko kye na mugyaligubo ka Yeso-Kilisito ko bulya kunu bi niḅo makegeu Bayuda. ² A beyo, mukanatū ndi beyo Kunzi epá ndi mino ligubo pisi ka bunza kaki ko bulya kunu. ³ Eukwoni ndi yimibo, kemibisa bodikidi kaki beyo namukpikilyi bi mino ka bukudu yo. ⁴ Makatangulaga mobiso kami, makwanana kotombisyo beyo nibaga mino dikidi ka Kilisito. ⁵ Kunzi kumibisagu ndi batu

bandeli. Luki limoti, mbiya wanu uwonisiloni batu kaki botu: batutumbwa na bogyalandu, pisi ka Limbengi kaki. ⁶ Dikidi yi niyi: pisi ka Mongoni Manza, bakwanana kaupá batu nibo bakegu Bayuda na Bayuda pa imoti, mukalya nimo Kunzi asuma ndi ko bulya livananza kaki. Ba mababa ma nzuyi yimoti, bakainisono goni ibu na agume nino Kunzi awanyaga ndi pisi ka Yeso-Kilisito.

⁷ Kunzi ebisoni ndi mugya-ligubo wa Mongoni Manza mi nimo, pisi ka aperse nino epá ndi kabyenene no ngu kaki. ⁸ Nakegu po luki luga ka batu basi ko Kunzi. Luki limoti, bepá ndi iziyo yi niyo kaubikyaga batu nibo bakegu Bayuda lingama ka Kilisito nibo kegu na mulibo. ⁹ Nakwanana kauwonisilo batu basi bingbanganya beyo Kunzi o mino kotulyoso dikidi yi niyo. Iyi no agya ndi makpumuka masi, asuma ndi dikidi yi niyo katukya ka bandeli. ¹⁰ Kinili, mbiya wanu, pisi ka Kanisa, bangama basi na botutungyo ba obili wa kugu wa lisyé bakwanana kuwa kaiba yimibo ko Kunzi. Kunzi owonisilaga yimibo yi niyo ko bopisi dididi. ¹¹ Niyo yasi akabyenene na tamanaga ya benze na benze ko Kunzi, niyo otulyosa ndi pisi ka Yeso-Kilisito Mombukwono-dosu. ¹² Kuso wa matikana kusu na Yeso-Kilisito na pisi ka baya kusu ku kaki, takwanana kodoku kambwa ko Kunzi limbengi bidééé. ¹³ Kinili, nakamukunga ambe makogwonitogu bupo ka yigyogyiso yi niyo nakaigyogyiso ko bulya kunu. Yigyogyiso yi niyo akamupá ibiba ya linganu.

Budingi ba sipananiso ka Kilisito

¹⁴ Kinili, nakobuna moli kambwa ko Kunzi Baba, ¹⁵ nino apaga obili ka bevananza bayasi kugu wa lisyē na kunu kusili wa moni. ¹⁶ Nakakunga Kunzi nino a na ibiba yidingi na lingama lasi ambe amupi bupupu pisi ka Limbengi kaki iba miki no ngu ka mambengi kunu. ¹⁷ Kilisito iki ka mambengi kunu pisi ka baya. Wikoni no lyo ka sipananiso, migwinonogo bingbufu kuso yi. ¹⁸ Kwa wa, makwanana kotombisyo pa imoti na livananza lasi ko Kunzi be Kilisito atipaga kugbe. ¹⁹ Iyo, makwanana banu kotombisyo sipananiso si niso gutugu beyo okitogi nimo yimibo yasi yo, iba miki kwa na obili wasi ko Kunzi, Kunzi ika mutumo kuso kunu.

²⁰ Kunzi a no ngu kagya yakpu kakitaga niyo takungaga na niyo tatamanaga, agyaga ligubo kuso kusu pisi ko ngu yi niyo. ²¹ Ibiba ku kaki, ka kanisa na pisi ka Yeso-Kilisito, ka bongbinga basi na ka benze na benze! A asi beyo aka yo.

4

Kaiko luki limoti kuso ka Kilisito

¹ Imi nino na ka boloko kye nagugubyogo Mombukwono-dosu, na neki kamubikya ambe ibunu bi nibo Kunzi amamakaga, wikoni na yigya niyo okwononi na molikoni mi nimo. ² Wikoni masye masi bakisiso, botombiii na limbengi linda, manokibyono luga kunu ka sipananiso. ³ Gyoni yapu kobuulyo yimoti niyo Limbengi-Lotu akamupa pisi ka maziyo nimo akamumula pa imoti. ⁴ Nzayi a yimoti,

Limbengi-Lotu a limoti goni. Kunzi amumakaga ka mutamanagi mumoti goni. ⁵ Mombukwondosu a bemoti, baya yimoti, ibatiso yimoti, ⁶ Kunzi a bemoti, Abaki batu basi, a kugu ka basi, agyaga ligubo pisi ka basi na a kuso ka basi.

⁷ Luki limoti, Kunzi apa ndi mutu yikakayikaka iziyo, Kilisito apa iyi apee. ⁸ Kinili ikpikaga be:

«Ngingo yi nino adaka ndi mino kugu, aga ndi na batu ba boloko, apa bambanzu bapee.»

⁹ «Adaka ndi kugu.» Isi yi se kuwa ni iki? Isi yi ni kambwa kadaka, Kilisito olya mbei ndi kusili kuge, kuru ka litumbu. ¹⁰ Nino osyoku ndi, iyi goni no adaka ndi kugu kuge kakitaga lise kye itulyani ka bapa bayasi. ¹¹ Iyi no apa ndi bambanzu bapee dididi: apa ndi batu bago kaiko batutumbwa, bago bogyalandu, bago babibikya bo Mongoni Manza, bago bata bapasitele na bowonisilo. ¹² Agya ndi beyo, kye batu ko Kunzi biki bukwanana kotulyoso ligubo kaki, ko bulya lipipiko la kanisa, nzei ka Kilisito. ¹³ Kuwa wa go wa, ibusu basi tika kuwa luki limoti ka baya kusu, tamiba basi Miko Kunzi. Tiita batu bungata ka baya, tiko na yigya yanza mudongoni abe Kilisito. ¹⁴ Kuwa wa, takigyu bata abe bomiki kaamama bigbagbagba abe ingbolo niyo mbumbo oyungaga ka limbengi lo libo. Takigyu bata kogwogwo ka mutuu ka batu gbali nibo bubobogo bengeri na kaubumya pisi ka bokoli kabu. ¹⁵ Luki limoti, pisi kabikyaga

lingunū ka sipananiso, topingo ka makp̄muka masi na kadwe ku kwa ku tiita mino abe Kilisito ninō a mū ma kanisa. ¹⁶ Pisi ku kaki, mababa masi ma nzūyi a pa yimoti na ka yimoti. Na nzūyi yasi a yakizukyonogo binza ko ngu ya moziko. Kwa wa, ngbingo yi ninō libaba limoti-limoti o mino kagya ligubo beyo okwononi mino, nzūyi yasi akangata na kaipiko ka sipananiso.

ɔbili wambiya kusō ka Kilisito

¹⁷ Kinili nakaitatanaga na ibunu ko lino ka Mombukwono-dosu be: ɔbili kunu kikonitogu bata abe batū niō bakamibigu Kunzi. Tamanaga kabū ikaga asi ya payaya aka. ¹⁸ Yimibo kabū opiyoni biti bipi, bakegu na ɔbili ninō Kunzi apāga. A beyo, bakibigu luki gutugu limoti aka kye ba na mū mapū. ¹⁹ Bakegu gutugu no mikyo suni aka. Bipōni asi ka yigya yanye aka na banagya makp̄muka manyenyē masi ni bakegu na kubangaku.

²⁰ Luki limoti, bakamuwonisilagu ndi ibunu beyo ko bulya ka Kilisito! ²¹ Mukanatū ndi mongoni ka Yeso binza, bamuwonisilo lingunū nilo a kusō kaki. ²² Yeki a beyo, makwanana neki kaasanana na yigya kunu yandeli, mopupa ka ɔbili kunu wandeli ninō apāga musasa ma kubōboku nimō atikaga mumbanzū kaputikana. ²³ Okwononi kaiko batū bambiya ka mambengi na tamanaga kunu, ²⁴ mogulya ka ɔbili wambiya ninō Kunzi agya ndi ka likingyosi kaki. ɔbili yi ninō a wongbingbili na a na butu ba lingunū.

²⁵ Kinili, okwononi kaasanana na bongo! Mumbanzū wasi abikyagi mamaki likp̄muka la

lingunũ, kye ifusu basi ta mababa ma nzuyi yimoti aka. ²⁶ Kika ni mongbutini, makogwonitogũ ka bunye. Okwononi ngbuta kunu osyi kambwa moni kogwo. ²⁷ Makasilyonitogũ mumuyoniso ngbingo gutugũ iki yi aka kamũdũngũlyaga. ²⁸ Nino ibaga ndi, asi kubaku, luki limoti idukufi bigubu kagya ligubo na maboku kaki. Kũwa wa go wa, ika na obili wanza. Akwanana goni kaiko no luki kausingyo nolu batũ ba yangya. ²⁹ Mũnzina manye gutugũ mumoti aka kopuponitogũ ka noku kunu. Bikyogoni nimo aka mo manza, nimo akwanana kaika na izangiya kaupiko batũ bago na nimo akwanana kapá iziyo ka batũ nibo biko kamumukana. ³⁰ Makalyisisonitogũ Limbengi-Lotu kumbu. Limbengi li nilo a ida niyo Kunzi amubisa ndi kowonisila be ma batũ kaki kadwe ka lisyẽ nilo amukulaga ndeke mino ka bunye. ³¹ Wosoni tamanaga yasi ka mumuyoniso: gboko, ngbuta, pamikanaga na mosikoni. Wosoni bunye basi! ³² Luki limoti, wikoni banza, butumo na sipananiso luga kunu. Pilyononi mudongoni beyo Kunzi amupilya ndi mino pisi ka Kilisito.

5

Kaiko ka bungbanganya

¹ Ma bomiki nibo Kunzi upaga, byeni neki yigya kaki. ² Wikoni na sipananiso luga kunu mudongoni beyo Kilisito atipa ndi mino. Apá ndi obili kaki ko bulya kusu abe aperse nino wa su yanza kambwa ko Kunzi.

³ Ma ka livananza ko Kunzi, kinili yigya yasi ya bɔdanda, ya mɔsɔgɔ, gɔtɔgɔ ya mɔsasa ma mukumbo aka kinisononitɔgɔ luga kunu.

⁴ Kɛgɔ gɔni bɪnza kopupisogo mɔnzina ma gbalɪ, mo suni ikani manyɛ, kyɛ kɛgɔ na izangiya. Luki limoti, mɔnzina kunu iki nimɔ mumigisyo Kunzi ibiba aka. ⁵ Wiboni bɪnza ambɛ: adanda wasi, mutɔ wa mɔsɔgɔ na ninɔ wa mɔsasa ma mukumbo (mɔsasa ma mukumbo a mɔdɔngɔni abɛ kaubibiso bokunzi), nibɔ basi bakinisonigɔ ndɛke ka Bɔngama ka Kilisito na ko Kunzi.

⁶ Mɔmbanzɔ kamubonitɔgɔ na mɔnzina ma payaya, kyɛ inguo ya mɔnzina mi nimɔ, alikyaga ngbɔta ko Kunzi ka batɔ nibɔ bakabangagigɔ.

⁷ Kinili, makusyonitɔgɔ inguo ya batɔ bi nibɔ ka mɔdɔngɔ. ⁸ Mikaga ndi kambwa ko biti, luki limoti, mbiya wanɔ, pisi ka matikana kunu na Mombukwono-dosu, ma kɔwa ka bɔngbanganya. Wikoni na yigya abɛ batɔ ba bɔngbanganya. ⁹ A bɛyɔ, masɔɔ ma bɔngbanganya ni bɔnza, bɔngbingbili na lingunɔ. ¹⁰ Gyoni yapɔ kotombisyo makpɔmɔka nimɔ abosogo Mombukwono-dosu. ¹¹ Makomotikononitɔgɔ ka makpɔmɔka ma payaya nimɔ bagyaga ko biti. Luki limoti, pupisoni ka bɔngbanganya. ¹² A bɛyɔ, makpɔmɔka mi nimɔ batɔ bi nibɔ bagyaga ko dikidi, apɔgatɔ suni kopupiso yi. ¹³ Wina sɛ, ngbingo yi ninɔ bopupisaga mino dikidi, likpɔmɔka li ipupisaga kɔwa ka bɔngbanganya. ¹⁴ A bɛyɔ, masi nimɔ ipupisaga ka pa yangba, iitaga kɔwa bɔngbanganya. Kinili babikyaaga bɛ:

«Ɔwɛ mɔna wa ka tɔtɔ aaa, zuzuko!

Pupoku ka obili ka bamanda,
Kilisito anze kugu kaku.»

¹⁵ Wiminyonito neki na yigya kunu. Makikonitogu abe bongingi, luki limoti, wikoni abe batu ba yimibo. ¹⁶ Wakiko no ngbingo kagya luki, ngbingo yi nino kuukogonitogu, kye masye mi nimana, a manye. ¹⁷ Makikonitogu neki bongingi, luki limoti, gyoni yaru kaiba nilo Mombukwono-dosu akapa.

¹⁸ Makodomwonitogu vinya, kye aputaga mu ka mumbanzu, luki limoti, wikoni butumo na Limbengi-Lotu. ¹⁹ Tumisonogoni mambengi na mambu, mambu mubibiso na mambu nimo akotukyoku ka mambengi. Mumbimbimbyoni, mabibiso Mombukwono-dosu ka mambengi kunu masi. ²⁰ Mumigisilyoni Kunzi Baba ibiba masye masi na ka makrumuka masi, ko lino ka Mombukwono-dosu Yeso-Kilisito.

Mutu ko bulya ka boko na bambunya

²¹ Bongononi mabobo ko bulya kabangaku ka Kilisito nikwo a kuso kunu.

²² Ifunu boko aaa, hubongoni bombunyonu mudongoni beyo mabangaga mino Mombukwono-dosu. ²³ A beyo, muluku ni mu ka mukaki, mudongoni beyo Kilisito o mino mu ma kanisa. Kilisito ni Muhukuso wa kanisa, na kanisa a nzuyi kaki. ²⁴ Boko bakwanana neki kabanga bambunya ka makrumuka masi, mudongoni beyo kanisa abangaga mino Kilisito.

²⁵ Ifunu baluku aaa, huponi boko kunu mudongoni beyo Kilisito apa ndi mino kanisa. Apa ndi obili kaki ko bulyo yi. ²⁶ Agya ndi beyo, kobubiso kanisa bitu ko bulya ko Kunzi,

ongumasa pisi ko libo* na münzina. ²⁷ Abailya ndi be kanisa inisoni kambwa kaki na ibiba, ni kegu na idfa ikani ibo yagogo gutugu imoti aka. Luki limoti, iki bitu ni kegu wa baminya mino. ²⁸ Baluku bakwanana neki kaupa boko kabu mufongoni begyo bapago mino nzuyi kabu bamombukwana-dabu bi. Nino apaga mukaki, ipaga iyi mombukwana-daki yi. ²⁹ A beyo, kegu na mumbanzu gutugu bemoti aka nino omuyoni nzuyi kaki bikpe. Luki limoti, olyolisogo, anobuulyo mufongoni beyo Kilisito agyaga mino na kanisa. ³⁰ A beyo, ta mababa ma nzuyi kaki. ³¹ Mufongoni beyo ikpikaga mino be: «Kinili, muluku asaga ndeke abaki na amaki bakpakpana na mukaki, ibu basi baba biita kawa nzuyi yimoti.» ³² A yaruru kugbe kotombisyo dikidi yi niyi, luki limoti, imi nakamubikya ambe a likrumuka li nilo akanda Kilisito na Kanisa. ³³ Luki limoti, a goni ko bulya kunu: muluku wasi akwanana kapa mukaki beyo ipago mino mombukwana-daki yi, muko abanga mbunyaki.

6

Mutu ko bulya ka bomiki na babukuta kabu

¹ Ifunu bomiki, hubongoni babukuta kunu mufongoni beyo Mombukwono-dosu apaga mino. Mokwononi kagya beyo. ² Mutu ma mambwa nimo Kunzi apa ndi mino agume

---

* **5:26** 5:26 pisi ko libo: Akanzina ko bulya ibatiso (wanda goni Tito 3:5). **5:31** 5:31 Wanda ka Mupanganagi 2:24.

nima: «Mubanga abaku na amaku, ³ kye wiki binza, wika goni na obili munda.»

⁴ Se kuwa ibunu bababa, makutulisonitogu bomikunu mambengi. Luki limoti, ukwisoni, manutiwa na manuwonisilo mutuu ka Mombukwono-dosu.

Mutuu ko bulya ka bosunzu na bamombukwana-dabu

⁵ Ibunu bosunzu aaa, hubongoni bamombukwana-donu bi nibana kunu ka litombu, manubibiso na limbengi limoti, mufongoni abe makiko bi kagugubyo Kilisito.

⁶ Makugugubyonitogu asi ko ngbingo yi nino aka no bo mino kamunda kye minisoni banza. Luki limoti, tulyosoni sipananiso ko Kunzi na mambengi kunu masi mufongoni abe bosunzu ka Kilisito. ⁷ Gyoni ligubo kunu la busunzu na limbengi lanza mufongoni abe makiko kagyilya Mombukwono-dosu. Makogyonitogu abe makiko kagyilya mumbanzu. ⁸ Wiboni ambe mumbanzu kiko musunzu ikani mukulikanaga, Mombukwono-dosu akalya ndeke mutu yikakayikaka kabyenene na banza nibo ika kani ogyoni ndi.

⁹ Ibunu bamombukwana-dabu, ugyilyoni bosunzu kunu begayo. Wosoni kaunyakilya binyaka-nyaka. Wiboni ambe ibunu na bosunzu kunu ma na Muwonisilo bemoti kugu wa lisyu. Iyi uminaga batu basi mufongoni aka.

Makrutuka ma langa ka Mukilisito

¹⁰ Ka mulibo, kisoni ngu kunu pisi ka matikana na Mombukwono-dosu ko ngu kaki yidingi. ¹¹ Voni makpamuka ma lunga masi nimo Kunzi akamupa, iba mumuyoniso kamundungilyogonitogu na bokoli kaki. ¹² A beyo, takegu kabumana na batu ba obili yi nima. Luki limoti, takabumana na botutungyo ba kugu wa lise, bangama, batu bo ngu na bamombukwana obili yi nima wo biti mu. ¹³ Kinili, voni mbiya wanu makpamuka ko Kunzi masi ma lunga! Kwa wa go wa, ngbingo yi nino lise lanye odoku ndeke mino, makwanana kaisulyo kambwa ka mumuyoniso. Ka mulibo ma lunga, makwanana kaiko bakisulyo.

¹⁴ Yeki a beyo, wikoni bakitulya: mikandila lunganu bingbubu abe mukaba, mimokisyo bungbingbili abe kutuko kwa ngweyi nikwo obuulyogo mbanzi. ¹⁵ Wimokisyoni kekele yibikyaga Mongoni Manza ma maziyo abe bekpaku. ¹⁶ Baya kunu iki bongbinga basi abe kopi niyo makwanana na iyu kolimogo fuku ba bomongwo basi ka Mumuyoniso. ¹⁷ Vonito goni muhukuso abe ikpakpasu sa ngweyi na Likpamuka ko Kunzi abe dukpa niyo Limbengi-Lotu atipa. ¹⁸ Nimo masi, mukungogoni Kunzi bongbinga basi ka mobi ma malamba masi madongoni beyo Limbengi-Lotu iko mino kamuwonisilo. Wikoni bongbinga basi bakitulya, hulumilyoni batu ko Kunzi basi. ¹⁹ Ikungilyonito goni, iba ngbingo yi nino nanzinaga banu mino, Kunzi ewanyi beyo nakwanana mino kabikya. Kwa wa go wa, nakikigu kazakafaga

kaibisikoso dikidi ya Mongoni Manza. ²⁰ Gutugu beyo no mino ka boloko bene, na imi mabibikya wa Mongoni Manza mi nimo aka mo. Ikungulyoni neki iba nakikonito na kubangaku, luki limoti, iba nabikyagi beyo okwononi mino.

Yuuso ya mulibo

²¹ Nakapa ambe wibonito goni ibunu likramuka kami na ligubo nilo nakagya. Momosu mupaka na mugya-ligubo ka Mombukwono-dosu beyo ka Tikiko amupagatu banu mongoni masi. ²² Namutikilyi ambe amupagi mongoni kusu, amutumisa goni mambengi.

²³ Kunzi Baba na Mombukwono-dosu Yeso-Kilisito budukilyi bomomосу basi maziyo, bupa sipananiso na baya! ²⁴ Iziyo ko Kunzi iki pa imoti na batu basi nibo bapaga Mombukwono-dosu Yeso-Kilisito na sipananiso niso kegu na mulibo.

AGUMÉ WAMBIYA

Lika: AGUMÉ WAMBIYA (New Testament+)

copyright © 2019 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Lika

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-18

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source
files dated 29 Jan 2022
f796df90-b7da-5393-9b93-c756eba4e5d6